

Jelzőrendszer, esetkezelés, bántalmazás

Gyakran ismételt kérdések (GYIK)

„Bejelentés vagy feljelentés?”

Jelzőrendszeri tagként egy észlelt elhanyagolásról vagy felmerülő bántalmazásról tájékoztatni az illetékes szervet (gyermekjóléti szolgálat, gyámhivatal, rendőrség) még a feltételezett elkövető megnevezésével együtt sem minősül feljelentésnek.

Mindhárom szerv előtt lehet bejelentést tenni, azonban amennyiben egy jelzőrendszeri tag feljelentéssel kíván élni, azt csak a rendőrségen teheti meg, ez esetben a „feljelentést teszek”, „feljelentéssel kívánok élni” vagy más hasonló kifejezésnek szerepelnie kell a beadványban, vagy felvett jegyzőkönyvben.

Jelzés megtétele során nem feltételezéseket (pl. ki lehet az elkövető) kell leírni, hanem a gyermekkel kapcsolatban **észlelt változásokat** (testi, viselkedésbeli). Természetesen, ha egyértelmű a bántalmazó személye, akkor ennek leírása mind a hatóságok, mind a gyermekjóléti szolgálat, de főleg a gyermek számára segítséget jelent, hiszen elsődleges a veszélyeztetettségének megszűnése, majd az elkövető felelősségre vonása.

Mindhárom szervnek feladata eldönteni, hogy a megtett jelzés alapján indít-e – és ha igen, milyen - eljárást. Ha büntetőügy lesz belőle, akkor azt a rendőrség saját hatáskörében, hivatalból indítja el.

A bejelentő jelzőrendszeri tag (vagy állampolgár) mégis érezheti úgy a jelzés megtételét követő eseményeket, mintha feljelentett volna valakit, hiszen mindhárom intézmény a hozzá beérkező jelzések kapcsán vizsgálatot indít, a jelzésben érintett személyeket felkeresik, meghallgatják, további szakemberek véleményét kéri ki. Mindennek egyetlen és **legfőbb célja a veszélyeztetettség mértékének körüljárása, felmérése**, valamint a veszélyeztetettség megszűnéséhez szükséges lépések megtervezése, mindez a gyermek érdekében.

Előfordulhat az is, hogy a jelzésben érintett felnőtt(ek) maguk indítanak „nyomozást”, hogy kiderítsék, ki „jelentette fel őket”. De ezen felnőttek megélésétől még nem válik egy bejelentés feljelentéssé.

„De mikor melyik?”

Bejelentési (jelzési) kötelezettsége van minden jelzőrendszeri tagnak. A jogszabály értelmében (1997. évi XXXI. tv.) minden felmerülő elhanyagolást vagy bántalmazást az illetékes¹ család- és gyermekjóléti szolgálat felé kell jelezni, súlyos esetben a gyámhivatal felé is. Rendőrség felé jelzéssel élni akkor válhat szükségessé, amikor szabálysértés, bűncselekmény gyanúja merül fel, vagyis amikor „egyébként is rendőrt hívnánk”.

De:

Feljelentési kötelezettsége csak a gyámhivatalnak van! Jelzőrendszeri tagot emiatt számon kérni nem fognak. A beérkező jelzések esetén a család- és gyermekjóléti szolgálat mérlegel, hogy a bejelentés tartalma súlyos elhanyagolásról vagy bántalmazásról szól-e, amennyiben igen, a jelzést továbbítani kell a gyámhivatal felé.

A jelzőrendszeri tagot nem fogják számon kérni azért sem, ha a gyámhivatal felé nem küldi meg jelzését, amennyiben a család- és gyermekjóléti szolgálat felé megküldte azt.

A gyámhivatal saját hatáskörben dönt arról, hogy a hozzá érkező (akár jelzőrendszeri tagtól, akár család- és gyermekjóléti szolgálattól) bejelentés tartalma alapján feljelentést kell-e tennie a rendőrség felé.

Ettől függetlenül a bejelentést meg lehet küldeni a gyámhivatal és/vagy a rendőrség felé is, mindkét szerv továbbítani fogja azt az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat felé, és kéri az eset kivizsgálását.

„Mely intézmények minősülnek jelzőrendszeri tagnak?”

Az 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban Gyvt.) 17. §-a (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv>) tételesen felsorolja a jelzőrendszeri tagokat. Röviden: minden olyan szervezet, intézmény, amely bármilyen formában kiskorúakkal foglalkozik.

17. § (1) Az e törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látnak el - a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében - a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében

¹ Magyarországon minden település tartozik valamelyik család- és gyermekjóléti szolgálathoz, erről az interneten lehet tájékozódni. A gyermekjóléti szolgálatok a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékesek. Amennyiben esetleg mégsem megfelelő helyre érkezik a bejelentés, a család- és gyermekjóléti szolgálat minden esetben továbbítja azt az illetékességgel rendelkező társintézmény felé.

- a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos,
- b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók,
- c) a köznevelési intézmények és a szakképző intézmények,
- d) a rendőrség,
- e) az ügyészség,
- f) a bíróság,
- g) a pártfogó felügyelői szolgálat,
- h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
- i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,
- j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,
- k) a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság,
- l) a javítóintézet,
- m) a gyermekjogi képviselő,
- n) a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és vármegyei kormányhivatal,
- o) az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv,
- p) a települési önkormányzat jegyzője,
- q) a büntetés-végrehajtási intézet,
- r) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők.

„Tehet-e egy jelzőrendszeri tag anonim (névtelen) bejelentést? Mi a különbség az anonim és a zártan kezelendő jelzés között?”

Anonim (névtelen) bejelentést csak állampolgár tehet, jelzőrendszeri tag nem. Ugyanakkor:

- **FONTOS: Amennyiben egy gyermek saját maga kér segítséget saját magát érintő súlyos elhanyagolás és/vagy bántalmazás miatt, akár személyesen, akár írásban, az általa elmondottak anonim bejelentésnek minősülnek, vagyis a szülő nem fogja tudni, honnan érkezett a jelzés!**
- amennyiben a jelzés - tartalmát tekintve - súlyos elhanyagolásra vagy bántalmazásra utal, magát a jelzést és a jelzést tevőt a gyermekjóléti szolgálat - a jelzést tevő külön kérése nélkül is - köteles zártan kezelni! Vagyis **hatóságon (gyámhivatal, rendőrség) kívül senkinek nem kiadható a jelzést tevő személye** (akkor sem, ha intézményként tesz jelzést!), **sem a jelzés tartalmának azon részei, amelyek alapján beazonosítható lenne, hogy ki tett jelzést.** Ilyen esetben a **jelzés zárt borítékba kerül**, lényeges tartalmáról pedig egy **kivonat készül**, és ez a kivonat lesz az érintettek számára **megtekinthető**,

- amennyiben egy intézmény dolgozójának tudomására jut egy gyermeket érintő elhanyagolás/bántalmazás, de az intézmény vezetője valamely okból nem él jelzési kötelezettségével, a dolgozó anonim módon, állampolgárként élhet jelzéssel a gyermekjóléti szolgálat felé (!!!), akár ténylegesen eltitkolva saját nevét, elérhetőségét is.

„Kit hívjak? Kinek írjak?”

Amennyiben nem tudja valaki (állampolgár/jelzőrendszeri tag) eldönteni, kell-e jelzést tennie, illetve ki felé, vagy akár saját magának van szüksége segítségre, akkor több szervezethez is lehet fordulni a család- és gyermekjóléti szolgálaton kívül.

Gyermekvédő hívószám: Működtetője közvetlenül a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság. A szám ingyenesen hívható a nap 24 órájában. Az elmondottakról írásos feljegyzést készítenek, melyet továbbítanak az illetékes szervhez (általában az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálatához).

MIKOR?

- Ha tudomása van róla, hogy környezetében egy gyermek/felnőtt bajba jutott
- Ha felmerül a bántalmazás, rossz bánásmód, erőszak gyanúja
- Környezetében nehéz, kilátástalan élethelyzetet tapasztal
- Ha kérdése van, nem tudja, mit tegyen
- Ha aggódik valaki biztonságáért

GYERMEKVÉDŐ HÍVÓSZÁM
+36 80 21 20 21

MIÉRT?

- Tehet ellene
- Beavatkozhat
- Tud segíteni
- Nincs egyedül

HOGYAN?

- Hívja a nap 24 órájában az ingyenes hívószámot
- Akár névtelenségének megőrzésével
- Adja át az információkat a szakembereknek

Hívjon!

VIGYÁZZUNK RÁJUK!

Kék Vonal - Gyermekkrízis alapítvány (kek-vonal.hu): 24 órában hívható, ingyenesen, körzetszám nélkül a 116-111-es számon, de e-mailben és chat-en folyamatosan elérhetőek. A

Kék Vonal közvetlenül *az érintettek (gyermekek, fiatalok) számára* nyújt segítséget, lelki támogatást. Anonim módon igénybe vehető szolgáltatás.

Kék Vonal - Segélyvonal a bántalmazott és eltűnt gyermekekért (kek-vonal.hu/fooldal): ingyenesen hívható, körzetszám nélkül a 116-000 számon, vagy a honlapon keresztül írásban is elérhetőek. Felnőtteknek, szülőknek, gyermekekkel foglalkozó szakembereknek, gyermekért aggódó *felelős felnőtteknek* nyújtanak információt a képzett szakemberek.

További lehetőségek: unicef.hu/ezt-tesszuk-itthon/segitunk/hova-fordulj-a-bajban

„Ha jelzem, az a saját inkompetenciám jele.” Meddig tartanak a kompetenciahatáraink?

A „gyermekvédelem” több szakterület szakembereinek együttes tudását és munkáját **használja fel**, úgy mint pszichológia, szociológia, szociális munka stb. Ahogy egy szociális munkástól, pszichológustól, gyógypedagógustól, paptól stb. nem elvárható, hogy gyerekeket szakmailag megfelelő módon tanítson, ha ehhez nem rendelkezik a szükséges szakmai felkészültséggel, úgy egy pedagógustól, pszichológustól, paptól stb. sem elvárható, hogy szakmailag megfelelő módon tudjon eljárni gyermekveszélyeztetés felmerülése esetén. Az elvárható (és el is várt) feladat az ESETLEGES veszélyeztetettségre és/vagy bántalmazásra utaló JELEK FELISMERÉSE, és ennek JELZÉSE.

Ha valaki hosszabb időn át (hónapok) rendszeresen találkozik ugyanazzal a gyermekkel, akkor figyeljen a viselkedésének megváltozására. Elégé biztos vészcsengő önmagunk számára ilyenkor a „valami nem stimmel” gondolattal együtt járó zavaró rossz érzés. Ilyen esetben *figyeljünk fokozottan a gyermekre, beszéljünk vele, bátran kérjünk tanácsot*, segítséget a munkatársaktól, vagy akár külső szakemberektől (pl. gyermekjóléti szolgálat, iskolai szociális segítő stb.), érdemes a *szülővel is konzultálni*, de ha a zavaró rossz érzés nem szűnik meg, tegyük meg jelzésünket, amit fogjunk fel úgy, mint segítségkérés a gyermek számára. Ebben nem lehet túlzásba esni! Nem érdemes azzal törődni, hogy „mi van ha tévedek”, mert mi van, ha nem!

Jelek lehetnek például: ha egy vidám, nyitott gyermek szinte egyik napról a másikra visszahúzódomá válik, bezárkózik, nem beszélget a társaival. Ha elkezd fekete színű, vagy nagyon bő ruhákban járni. Vagy a korábbi barátságos természete indulatosá, kötekedővé és/vagy flegmává válik. Feltűnően többet eszik, vagy gyakran éhes. Elhanyagolt a ruhája, vagy több napja ugyanabban a ruhában van. Korán nem megfelelően foglalkozik a szexualitással. Gyakran elalszik órán. Stb.

Nincsenek „kész receptek”, hogy „ezek a tünetek azt jelentik hogy”... De a gyermek környezetének (pl. iskola, védőnő, gyerekorvos, kollégium stb.) nem kell tudnia, mi áll a gyermek viselkedésének hátterében! Egyszerűen fel kell figyelni, érzékenyvé kell válni az intő jelekre, a megváltozott, esetleg szokatlan viselkedésre. Lehet, hogy a háttérben „ártatlan indokok” szerepelnek és lehet, hogy nem. Pl. egy kamaszodó lány elkezdhet azért is bővebb ruhákba járni, mert a rap zene/stílus magával ragadja, vagy mert nehezen viseli testének változásait, de akár valamilyen testét ért abúzus is lehet a viselkedésváltozásra okot adó körülmény...

Hogy mi áll a háttérben, és annak fényében mi a teendő, azt már a gyermekvédelmi szakemberek feladata megvizsgálni, akiknek lehetősége van (és egyben kötelessége!) minden - az adott gyermekkel és családjával kapcsolatban álló - szakembert (pedagógus, fejlesztőpedagógus, pszichológus, családtagok, szomszédok, védőnő, gyerekorvos, kórház, pedagógiai szakszolgálat, rendőrség, pártfogó stb.) megkeresni, amelyre más jelzőrendszeri tagnak nincs jogilag lehetősége. **A gyermekvédelmi szakemberek arra vannak kiképezve, hogy mindezen összegyűjtött vélemény alapján képesek legyenek a lehető legpontosabban megállapítani a gyermek veszélyeztetettségét, annak okát, valamint a veszélyeztettség megszüntetéséhez szükséges teendőket**, amely során szükséges esetben bármely szakembert vagy családtagot bevonhat a gondozási folyamatba, mindenkit saját kompetenciájának megfelelő mértékben.

„Van-e beleszólása egyházi fenntartású intézmények ügyeibe az állami gyermekvédelemnek?”

Az „állami” gyermekvédelemnek nem számít, hogy a jelzést tevő - vagy épp jelzés megtételét elmulasztó - intézmény állami, alapítványi vagy egyházi, vagy akár valamely külföldi intézmény általi fenntartású. (Érdekesség: 2016-ig léteztek egyházi fenntartású gyermekjóléti szolgálatok, melyek teljesen ugyanazt a feladatot látták el, mint az állami fenntartásúak. Vagyis nincs „állami” gyermekvédelem. Gyermekvédelem van.)

Minden jóérzésű embernek állampolgári kötelessége egy gyermek esetleges veszélyeztetése esetén megtenni a szükséges lépéseket a veszélyeztetettség megszüntetéséhez.

De ha jogilag nézzük a kérdést: A Gyvt. 17§ (1) bekezdése nevesíti a jelzőrendszeri tagokat, melyek között szerepel a köznevelési és szakképző intézmény, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók (pl. családok átmeneti otthona, anyaothton), egyházi jogi személyek.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott intézmények és személyek kötelesek

a) jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál.

Amennyiben tovább olvassuk ezt a jogszabályi részt, kiderül, hogy „az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek” kategóriába tartozó jelzőrendszeri tagokra nem vonatkozik a „fegyelmi felelősségre vonás” lehetősége jelzés elmulasztása esetén / (4) bekezdés/. Ez a jogszabály azonban félreértésre adhat okot, mert például egy köznevelést végző, egyházi fenntartású iskola esetében az egyház maga valóban nem számonkérhető a jelzés mulasztásáért (legalábbis a földi jogrend értelmében), de maga az iskola és annak vezetősége igen. Az azonban, hogy a jelzés mulasztásáért egy intézmény számon kérhető-e vagy sem, sokadlagos, nem lényegi kérdés, (különösen nem a gyermek szempontjából) amikor egy gyermek veszélyeztetettsége erősen vélelmezhető.

A gyermekveszélyeztetés megszűnése ösztársadalmi, egyházi érdek és felelősség, az „állami” gyermekvédelmi rendszer pedig minden gyermek védelmére kiterjed, így az egyházi fenntartású intézményekbe járó gyermekekre is.

„Mi történik a gyerekekkel, ha én jelzést teszek? Ha kimegy a gyermekjóléti munkatársa, utána nem lesz-e sokkal rosszabb a gyermek helyzete?”

1. Ha a jelzés a rendőrséghez érkezik, a rendelkezésükre álló információk alapján döntést hoznak arról, hogy saját hatáskörben indítanak-e nyomozást, hivatalból eljárást indítanak-e kiskorú veszélyeztetése miatt, vagy/és továbbítják a jelzést a gyámhivatal felé.
2. Ha a jelzés a gyámhivatalhoz érkezik (közvetlenül vagy rendőrség által továbbítva), minden esetben felkérjük a gyermekjóléti központot a jelzésben szereplő kiskorúval való kapcsolatfelvételre, környezettanulmány készítésére, pedagógiai/védőnői vélemények beszerzésére, a veszélyeztetettség mértékének megállapítására és az alapján javaslatételre valamely gyermekvédelmi intézkedés szükségességére vonatkozóan.
3. Ha a jelzés a gyermekjóléti központhoz érkezik (közvetlenül vagy gyámhivatalon keresztül), a családsegítő 15 napon belül (súlyos esetben azonnal!) személyesen veszi fel a kapcsolatot a családdal a család otthonában, környezettanulmányt készít, beszerzi a gyermekkel (és testvéreivel) kapcsolatban álló szakemberek írásos véleményét a családra vonatkozóan. A beérkező vélemények és személyes tapasztalatai alapján döntést hoz a további gondozás szükségességéről.
 - Amikor egy vadidegen ember becsönget egy családhoz azzal, hogy „gyermekjóléti szolgálat”, „jelzést kaptunk az Önök családjával kapcsolatban”, akkor az minden esetben - bármi is a jelzés tartalma - egyfajta tükör tartás a család elé, hogy „valami baj van”. Ha belegondolunk, ez azért az emberek többségében negatív reakciót vált ki, még akár egy baráti kapcsolatban is. A szülő ilyenkor azt éli meg, hogy megkérdőjelezték az

ő szülői alkalmasságát, egy idegen bele akar szólni az ő életükbe, feljelentette őket egy rosszakaró stb. Tehát leggyakrabban - nem minden esetben - az ellenállás, indulatok és a tagadás az első reakció, a következő pedig a hibáztatás, felelősségátolás, -tagadás. Olykor magát a gyermeket kéri számon, hogy „mit hazudgálsz az óvodában/iskolában...” Ez rendkívül érzékeny pillanat a családsegítő és a család kapcsolatában, mert erről a minusz pontról kell mély bizalmi kapcsolatot kialakítani, ami hol kevesebb, hol több ideig tart (egyes esetekben pedig sosem jön létre), de ez idő alatt a szülő számonkérheti nem csak a gyermeket, hanem az iskolát, gyermekorvost, védőnőt, szomszédokat... bárkit, akiről feltételezheti, hogy jelzést tett. Idő, amíg az ember felismeri és belátja saját felelősségét - ha egyáltalán belátja -, vagy legalább elfogadja a szakember véleményét és segítségét.

Fontos ilyenkor - életkorának megfelelően - a gyermekkel is személyesen beszélni arról, hogy 1. ő nem tett semmi rosszat, 2. rendben van, hogy a szülei mérgesek, de ez nem neki szól. Ez akkor a leghatékonyabb, ha ez a beszélgetés a szülők jelenlétében történik.

Egy hasonlattal élve: ha egy seb be van gyulladva, az folyton fáj, kellemetlen, de együtt lehet vele élni, egy ideig. Ha azonban az orvos úgy dönt, hogy már külső beavatkozás szükséges, fel kell vágni a sebet, ami ijesztő és nagyon fájdalmas. De ez a tisztulás és a gyógyulás útja.

- Egy másik eset, amikor jogosnak tűnhet a kérdés, „nem lesz-e rosszabb a gyermeknek, ha jelzek?”, amikor egy jelzés nyomán azonnali kiemelésre kerül sor. Súlyos elhanyagolásra vagy bántalmazásra utaló jelzés esetén a gyermekjóléti szolgálat azonnal (1-2 órán belül) személyesen keresi fel a családot tartózkodási helyén. Ha a jelzés tartalma és/vagy a személyesen tapasztalt körülmények szükségessé teszik, azonnali intézkedést kezdeményeznek (azonnali kiemelés).

!!! Ritkán fordul elő, hogy a súlyos bántalmazásra és/vagy elhanyagolásra egyértelmű bizonyíték van, általában szakpszichológusi szakértői vizsgálat állapítja meg a bántalmazás tényét, mértékét, amely elkészülte több hónapot vesz igénybe. Erős gyanú és valószínűsíthetőség esetén azonban ezt nem lehet kivárni, mert a gyermek biztonsága az elsődleges, így konkrét bizonyíték nélkül is sor kerül az azonnali kiemelésre.

A magyar jogrend sajnos nem teszi lehetővé, hogy családon belüli súlyos bántalmazás esetén a bántalmazó kerüljön „kiemelésre”, de az elkövető dönthet úgy, hogy a gyermek családban maradása érdekében ő költözik el. Sajnos ezt azonban csak ritkán vállalják.

A jelzést tevő a rendelkezésére álló információk alapján olykor nem érti, értelmetlennek, túlzónak látja ezt az intézkedést, a gyermekjóléti szolgálat pedig a rá vonatkozó titoktartási kötelezettségre való tekintettel részletes tájékoztatást nem adhat. Ilyenkor érdemes személyes eszmegbeszélést kezdeményezni az illetékes családsegítővel, amely megbeszélés keretében lehetőség nyílik a családban kialakult helyzet mélyebb megértésére, egyben a gyermek érdekében történő további közös szakmai munka kialakítására, megtervezésére.

- Történhet olyan, hogy a család ténylegesen nem képes semmilyen belátásra, beismerésre, vagy éppen pontosan tudják, hogy a jelzett probléma valós, de kifelé azt a végletekig tagadják. Ilyen esetben valóban megtörténhet, hogy a gyermek rosszabb helyzetbe kerül, mint volt. Ez esetben a gyermeket négy szemközt (a feltételezett bántalmazó tudta nélkül) kell tájékoztatni arról - lehetőleg egy számára bizalmas embernek, vagy annak jelenlétében -, hogy hová fordulhat segítségért (pl. GyÁO, gyermekjóléti szolgálat, gyámhivatal..., **és mindenképp felelősséget vállalni arról, hogy nincs egyedül!!! (És legyen is így!)**

„Nekünk ehhez semmi közünk.”

Ha például egy gyermek elhanyagolásáról és/vagy bántalmazásáról anonim bejelentés érkezik, a gyermekjóléti szolgálat minden esetben meg fogja kérni a gyermekkel (és testvéreivel) kapcsolatban álló szakembereket (védőnő, gyerekorvos, iskola/óvoda, pszichológus stb.) írásos véleményét, tapasztalatait. Ez jogszabályilag is előírt kötelezettsége, mint ahogyan a jelzőrendszeri tagok sem tagadhatják meg az írásos vélemény megküldését. Amennyiben kiderül, hogy valamely jelzőrendszeri tag észlelte a problémát, de nem tett arról jelzést, számonkérhető. Amennyiben a „tünet” olyan jellegű, hogy egyszerűen nem lehet észlelni, akkor a jelzőrendszeri tag szintén számonkérhető.

PÉLDÁK:

Ha egy osztályfőnöknek elmondja egy gyermek, hogy előző este megint megverte az édesapja, ezért nagyon fáj a feje, de az osztályfőnök csak annyit tesz, hogy felhívja a szülő figyelmét az ilyen jellegű nevelési eszközök mellőzésére, akkor nem tesz eleget jelzési kötelezettségének.

Ha egy iskolai védőnő kék-zöld foltokat lát egy gyermek hátán, de nem törődik vele, vagy esetleg megkérdezi a gyermeket mi történt, aki elmondja, hogy pl. elesett focizás közben, és ezzel a védőnő lezártnak tekinti az ügyet, akkor a védőnő nem jár el körültekintően, nem tesz eleget jelzési kötelezettségének.

De itt sosem a jogi számonkérhetőség van előtérben, egyszerűen, aki gyermekekkel foglalkozik, az felelős a rábízott gyermekek egészséges testi, lelki, érzelmi fejlődéséért jogilag, állampolgárilag, keresztény szempontból is.

FONTOS: Ha egy gyermek azt éli meg, hogy „az osztályfőnöknek elmondtam, de nem vette komolyan”, „a védőnő látta, de nem foglalkozott vele”, akkor ezek a felnőtt emberek megerősítik benne azt a tapasztalatot saját magáról, hogy „velem van a baj”, „én vagyok a rossz”, „a világ rossz”, „ha a világ szerint OK, hogy ez történik velem, akkor... ilyen a világ”, „nincs értelme beszélni róla”, „nincs kiút” stb. stb.

„Ha jelzünk, úgysem történik semmi. Ez a tapasztalatunk.”

A gyermekjóléti szolgáltatnak minden beérkező jelzésre 15 napon belül írásban reagálnia kell a jelzést tevő felé. Ha ez nem történik meg, vagy ha érdemi információ nélkül érkezik meg a válasz, a jelzőrendszeri tag kezdeményezzen esetszbeszélést a gyermekjóléti szolgáltatnál.

„Ha szóvá teszem, kirúgnak.”

Amennyiben az intézményvezetőség nem él jelzéssel a gyermekkel kapcsolatban felmerülő veszélyeztetettség esetén, az intézmény dolgozója állampolgárként megteheti bejelentését az észlelt veszélyeztetettségről a gyermekjóléti szolgálat/gyámhivatal felé, akár saját adatainak eltitkolásával, anonim módon is. A saját lelkiismeretünkkel nem egy munkatárs, nem a vezetőnk, nem a családtagunk stb. fog elszámolni.

„Utána hogy beszélgessek a szülőkkel?”

Ha olyan problémát észlelünk, amelyet mindenképpen jeleznünk kell, a legtöbb esetben érdemes először a szülővel beszélni (lehetőleg nem 5 percben, nem más „idegenek” jelenlétében, nem a folyosón, nem egyedül, hanem pl. a gyermekvédelmi felelőssel, vagy a gyermeket szintén ismerő kollégával, vezetővel közösen), a beszélgetés keretében pedig tájékoztatni arról, hogy jelezniük szükséges az észlelt problémát a gyermekjóléti szolgálat felé.

Általában mielőtt egy jelzőrendszeri tag jelzéssel él, a probléma már egy ideje fennáll, már beszéltek a szülővel, segítséget ajánlottak neki, tanácsokkal látták el, de az észlelt probléma nem szűnt meg. Tehát a szülőt vélhetően nem fogja váratlanul érni (még ha ezt is mondja felháborodva), hogy a következő lépés a gyermekjóléti szolgálat bevonása. Ha bizalom van a szülő és az iskola között, ha a szülő valóban segítő szándékot él meg, akkor ez a kapcsolat - a tapasztalatok szerint - nem sérül, sőt akár mélyülhet is, még ha a szülő első reakciója a felháborodás, akkor is.

Súlyos elhanyagolás és/vagy bántalmazás gyanúja esetén azonban rendkívül körültekintően kell eljárni, van olyan eset, amikor jobb, ha nem tud a szülő a jelzésről, mert pl. tartósan fennálló bántalmazás esetén a bántalmazó felkészítheti a gyermeket a helyzetre, titoktartásra, hazugságra kényszerítheti... (ami egyben további bántalmazást is magában foglalhat). De van

arra is példa, hogy a szülő a gyermekkel váratlanul eltűnik külföldre. Vagy csak a feltételezett elkövető, ami pedig a rendőrség munkáját nehezíti.

Ilyen esetben maga a jelzés zártan kezelendő a gyermekjóléti szolgálat részéről, tehát a szülő nem fogja tudni, ki tette a jelzést. Éppen ezért gyakran minden lehetséges, saját gyermekével kapcsolatban álló jelzőrendszeri tagot számonkér és rágalmozással vádol meg. Tehát ez nem függ attól, ki tette a jelzést. Csúnyán mondva „ez ezzel jár”, kis ár ez a gyermek védelme érdekében. Esetfüggő és személyfüggő, hogy ezek után a szülő kivel és hogyan tud együttműködni, ezért is rendkívül fontos az adott gyermekkel/családdal kapcsolatban álló jelzőrendszeri tagok együttműködése, együttgondolkodása (mert nem az a fontos, hogy a szülő mindenkiben bízson, hanem hogy legalább egy szakember legyen, akivel tud és hajlandó együttműködni).

Ha az „utána hogy beszélgessek a szülőkkel?” kérdés akkor merül fel, amikor a jelzést tevő mondjuk elszörnyed egy-egy súlyos bántalmazás vagy elhanyagolás kapcsán, akkor a jelzést tevő legyen tisztában azzal, hogy ez nagyon emberi reakció. Fontos, hogy a munkatársai, vezetői ne hagyják magára ebben a helyzetben. Szükség esetén szupervíziós lehetőséget is biztosítani kell számára a feldolgozáshoz.

Megfontolások: Segíthet a bántalmazást elkövető ember elfogadásában, és egyben saját lelki békénk helyreállításában, ha:

- nem azonosítjuk az embert a tetteivel, nem az embert ítéljük el, hanem a tettét
- emlékeztetjük magunkat az ember méltóságának forrására (Istenhez tartozás, teremtettség, istenképeség)
- figyelembe vesszük azt a tudást, hogyan és miért válik/válhat valaki bántalmazás/elhanyagolás elkövetőjévé (akit nem szerettek jól, nem tud jól szeretni)
- nem feledkezünk meg arról, hogy csak Isten látja a másik ember sebeit, mi nem
- nem ítéljük el magunkat sem, ha elborzadunk, mert a gyermekbántalmazáshoz nem lehet hozzászokni

„Ha az ember megmarad az elborzadásnál a szörnyűségekkel, a bántalmazásokkal találkozva, és nem tud eljutni odáig, hogy ne a „miért”-re keresse a választ, akkor nem hogy a bántalmazót, de még az áldozatot sem fogja tudni meghallgatni, meghallani, megérteni, együttérezni vele. Meglátni az embert a bántalmazások szörnyűségein túl csak Krisztusra tekintve lehet.”

Lásd bővebben: Embertárs 2021/2, Bántalmazók lelkigondozása (186-203)

„Mit fognak utána tenni velem?”

Talán úgy tűnhet, hogy a legrosszabb a jelzésben érintettek támadásainak elviselése, feljelentése, vagy a rendőrségi kihallgatásra, bírósági tárgyalásra járás. És ez valóban mind nehéz! Reális félelem. De aki gyermekekkel foglalkozik, annak tisztában kell lennie azzal, hogy ez hozzátartozik a munkájához.

Az ennél is nehezebb azonban az, hogy a saját lelkünkben/szívünkben helyre tudjuk tenni, feldolgozni a történeteket. Erre a vezetőknek kell érzékenyen reagálni és nagy hangsúlyt fektetni, lehetőséget biztosítani, nem csak egyéni, hanem munkaközösségi szinten is, iskola esetén pedig a diáktársakkal is szükséges közösen feldolgozni a történeteket.

„A mi intézményünkben nincsenek ilyen esetek, ha egyszer majd felmerül, mindenképp Önöket fogjuk keresni segítségért.”

A gyermekek bántalmazása nemcsak fizikai erőszakot jelent, de ide sorolható az elhanyagolás, a lelki bántalmazás és a különféle szexuális cselekmények is. Az elkövető a szülön kívül lehet a tágabb család, diáktárs, deviáns kortárs csoport, a gyermek életterébe lévő más felnőtt, vagy idegen felnőtt is.

Magyarországon a hivatalos bűnügyi statisztikák szerint az elmúlt 5 évben közel 30 000 gyerek vált bűncselekmény áldozatává. Ezek az adatok azonban nem mutatják azokat a látens eseteket, amelyek nem kerülnek napvilágra. Szakmai vélemények szerint minden nyilvánosságra került esetben 10-24 titokban maradt cselekmény jut. (forrás: <https://unicef.hu/igy-segitunk/hireink/fel-kell-lepni-a-gyermekek-bantalmazasa-ellen>)

Összeállította: Búza Judit, gyermekvédelmi szakember